

Voluntariatul în rândul persoanelor în vârstă în UE

Rezumat

Introducere

În acest an european al voluntariatului, prezentul raport dezbate subiectul relativ neglijat al voluntariatului în rândul persoanelor în vârstă din Europa. În timp ce percepția frecventă cu privire la persoanele în vârstă este că acestea sunt beneficiare ale acțiunilor de voluntariat, se acordă mult mai puțină atenție contribuției lor în calitate de voluntari.

Această cercetare include 30 de studii de caz cu privire la voluntariatul în rândul persoanelor vârstnice din 11 state membre ale UE: Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Letonia, Lituania, Țările de Jos, Polonia și Regatul Unit. Cercetarea vizează inițiativele care se desfășoară în principal la nivel local și reușesc să atragă voluntari din rândul persoanelor în vârstă, în special din rândul celor care sunt expuse unui risc mai mare de excluziune socială. În urma cercetărilor și acțiunilor practice, a devenit evident faptul că voluntariatul în rândul persoanelor în vârstă poate constitui un instrument de promovare a incluziunii sociale a acestei populații și de îmbunătățire a calității vieții pentru toate generațiile.

Contextul politicilor

Populația care a atins deja vârsta pensionării este, bineînțeles, numeroasă – și în creștere –, dar și diversificată, cu situații economice, sociale și de sănătate diferite. Aceste condiții și experiențe diferite influențează oportunitățile și preferințele în ceea ce privește participarea la activitățile de voluntariat. Unul dintre principalele motive ale nivelului scăzut al voluntariatului este reprezentat de condițiile de viață precare ale anumitor categorii de persoane, care de multe ori se confruntă nu doar cu un venit redus, ci și cu handicapuri fizice. Prin urmare, este importantă consolidarea unor strategii politice mai complexe, precum politicile naționale privind sănătatea și veniturile care să urmărească îmbunătățirea generală a condițiilor de viață ale persoanelor în vârstă. Programele create special pentru implicarea persoanelor în vârstă ca voluntari sunt rare. În plus, organizațiile care fac obiectul studiilor de caz acordă o importanță diferită temei incluziunii sociale prin voluntariat.

Principalele constatări

Studiile de caz ilustrează diferite opțiuni pentru implicarea persoanelor vârstnice în acțiunile de voluntariat. Totuși, o condiție preliminară decisivă este recunoașterea, la nivelul politicilor și în practică, a potențialului latent al acestora în ceea ce privește voluntariatul. Există o gamă deosebit de largă de activități de voluntariat pentru persoane în vârstă, care depășesc domeniile tradiționale legate de vârstă, precum sprijinirea persoanelor în vârstă neajutate sau bolnave. Sunt evidențiate diverse măsuri necesare pentru promovarea integrării sociale și culturale a categoriilor de populație care se confruntă cu riscul excluderii sociale. Cercetarea demonstrează totodată și efectul asupra relațiilor intrageneraționale precum și asupra solidarității intergeneraționale în cadrul comunității.

Recrutarea persoanelor în vârstă (inclusiv a celor expuse riscului excluziunii sociale) ca voluntari necesită de cele mai multe ori anumite eforturi. Cu toate acestea, există mai mulți factori care favorizează implicarea acestora: pe lângă finanțarea sigură, sunt importante strategiile de recrutare și reținere adaptate special acestei categorii. Totuși, incluziunea socială a persoanelor în vârstă prin voluntariat a devenit o nouă provocare. La nivelul politicilor există încă o lipsă generală de conștientizare a potențialului persoanelor în vârstă.

În ceea ce privește recrutarea și reținerea persoanelor în vârstă pentru activități de voluntariat, următoarele elemente par să contribuie cu succes (de cele mai multe ori în combinație):

- Abordările bazate pe includerea tuturor mijloacelor de difuzare, comunicare și creșterea nivelului de conștientizare, reprezintă modalitatea „clasică” de implicare a voluntarilor în vârstă. În plus, este utilă cultivarea și menținerea relațiilor cu anumite categorii, cum ar fi comunitățile religioase și etnice, precum și cu centrele comunitare.

- Un număr mic de inițiative nu urmăresc direct încurajarea voluntariatului în rândul persoanelor în vârstă, implicarea acestora reprezentând un „efect secundar”. De fapt, scopul unor măsuri este promovarea generală a îmbătrânirii active și fără pierderea autonomiei. Acestea invită persoanele în vârstă din diferite straturi sociale să se gândească și să vorbească despre așteptările lor cu privire la diferite aspecte ale îmbătrânirii, precum și să se susțină reciproc.
- Pentru a ajunge la acele persoane în vârstă care nu sunt încă implicate, poate fi necesar un „mediator”. Un mediator este de cele mai multe ori o persoană care participă deja într-o anumită măsură și, prin urmare, elimină distanța dintre inițiativă și potențialii voluntari, de exemplu, invitând membrii familiei, prietenii și vecinii să se implice.
- Cursurile pregătitoare pot promova recunoașterea și conștientizarea competențelor ajutând persoanele în vârstă să își aprecieze experiența de viață și aptitudinile ca resurse pentru activitățile de voluntariat. Astfel de cursuri pot veni și în sprijinul și reorientării în urma unui eveniment critic din viață.
- O condiție preliminară importantă pentru practicarea cu plăcere a activităților de voluntariat este ca voluntarii să își asume doar sarcinile pe care sunt capabili să le execute. Numeroase inițiative încearcă să asigure aceasta prin evaluarea aptitudinilor voluntarilor și organizarea de cursuri speciale de instruire.
- Respectul și recunoașterea sunt deosebit de importante pentru reținerea voluntarilor. Acordarea de premii voluntarilor și organizațiilor de voluntariat poate fi o metodă eficientă de a arăta aprecierea.
- Dacă organizația oferă voluntarilor flexibilitate, aceștia apreciază faptul că au posibilitatea de a hotărî singuri măsura în care doresc să se implice. Aceasta vizează, de exemplu, frecvența și durata participării la munca de voluntariat, care pot fi importante pentru noua generație de voluntari în vârstă.
- Pentru reținerea voluntarilor, încheierea unor polițe de asigurare, precum și alocațiile pentru cheltuieli pot avea un rol foarte important.

Pot fi demonstrate numeroase efecte pozitive ale voluntariatului pentru persoanele în vârstă – de exemplu, sporirea bunăstării subiective și consolidarea respectului de sine. Aceste efecte pot fi explicate de satisfacția frecvent exprimată față de posibilitatea de a participa la activități importante și

mulțumitoare, în afara muncii remunerate și a obligațiilor familiale. În pofida situațiilor, problemelor și riscurilor lor individuale, voluntarii în vârstă reușesc să îmbătrânească activ.

Indicii pentru elaborarea politicilor

Implicarea persoanelor vârstnice în activități de voluntariat nu înlocuiește sprijinul prin intermediul serviciilor oficiale sociale și culturale și al altor servicii organizate. În realitate, situația este cu totul diferită, studiile de caz demonstrând efectele pozitive și complementare ale implicării în activități de voluntariat cunoscute din alte studii. Sprijinul profesional din partea personalului salariat poate fi, de asemenea, privit ca unul dintre cei mai importanți factori determinanți pentru eficacitate și viabilitate.

Până în prezent, partenerii sociali par relativ pasivi în eforturile lor de susținere a acțiunilor de voluntariat. Există un număr mic de exemple de politici și planuri de pensionare la nivel de întreprindere care includ pregătirea pentru activități de voluntariat ulterior încetării încadrării în muncă. Totuși, implicarea la nivel comunitar poate fi încurajată și de cele mai multe ori se dezvoltă pe parcursul vieții profesionale a unei persoane. Probabilitatea participării la acțiuni de voluntariat la o vârstă mai înaintată este mai mare în cazul persoanelor cu experiență anterioară, așadar trebuie create oportunități de promovare mai sistematică a voluntariatului pe parcursul vieții profesionale.

Sunt necesare strategii specifice la toate nivelurile pentru a stabili un cadru adecvat pentru includerea cu succes a persoanelor în vârstă în acțiuni de voluntariat. Aceasta ar trebui să includă crearea unei rețele de părți interesate relevante la mai multe niveluri pentru a asigura schimbul de experiență și informații. În acest context, precum și cu privire la susținerea generală a inițiativelor și organizațiilor la nivel local, autoritățile locale au un rol deosebit.

Programele naționale de promovare și legislația pe care se sprijină par să fie utile și pot reprezenta un stimulent pentru acțiuni. Cu toate acestea, în absența susținerii locale directe, în special din partea autorităților locale, acestea sunt ineficiente. Combinarea strategiilor este cea mai eficientă, atât în ceea ce privește instrumentele (finanțarea, infrastructura, susținerea din partea profesioniștilor), cât și programele. Sunt însă necesare standarde și măsuri clare, în special pentru dezvoltarea inițiativelor care vizează categoriile excluse din punct de vedere social. În plus, este esențială o cultură a recunoașterii valorii voluntariatului în rândul persoanelor în vârstă la nivel local, național și comunitar.

Informații suplimentare

Raportul, *Volunteering by older people in the EU (Voluntariatul persoanelor în vârstă în UE)*, este disponibil online la adresa <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1134.htm>

Teresa Renehan, funcționar informații cercetare, ter@eurofound.europa.eu